

Muziek GT

Syllabus centraal examen

2008 en 2009

mei 2007

Verantwoording:

© 2006 Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven vwo, havo, vmbo, Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Alles uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

CEVO commissie examenprogramma 2006 muziek GT vmbo:

Dhr. A. Wevers (CEVO, voorzitter)

Dhr. H. Denissen (CITO)

Mw. P. Marsman (SLO, secretaris)

Dhr. T. Annink (docent)

Dhr. N.M.T.C. Selen (docent)

Inhoud

Inleiding	4
1. Verdeling examinering CE/SE	5
2. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE	6
Geglobaliseerd examenprogramma	15

Inleiding

Examenprogramma's veranderen van opzet. De minister stelt een examenprogramma op hoofdlijnen vast en wijst in het examenprogramma exameneenheden aan, waarover het centraal examen zich uitstrekt. Vroeger werd in het examenprogramma ook het aantal examens en de examenduur bepaald en de duur van de toetsen van het centraal examen bepaald. Met ingang van 1 augustus 2007 is dat veranderd. De CEVO stelt het aantal en de tijdsduur van de toetsen van het centraal examen vast en de wijze waarop het centraal examen wordt afgenomen. Deze vaststelling wordt gepubliceerd in de Septembermededeling.

De CEVO geeft in een syllabus een beschrijving van en toelichting op de exameneisen voor een centraal examen, en geeft verdere informatie over het centraal examen. Dat kan gaan over een of meer van de volgende onderwerpen:

- toegestane hulpmiddelen,
- specificaties van examenstof,
- voorbeeldopgaven,
- bijzondere vormen van examinering (computerexamens),
- toelichting op de vraagstelling,
- begrippenlijsten,
- bekend veronderstelde voorkennis uit de onderbouw,
- bekend veronderstelde onderdelen van exameneenheden die verplicht zijn op het schoolexamen.

Ten aanzien van de specificaties is nog het volgende op te merken. De functie ervan is een leraar in staat te stellen zich een goed beeld te vormen van wat in het centraal examen wel en niet gevraagd kan worden. Naar hun aard zijn ze dus niet een volledig gesloten en afgebakende beschrijving van alles wat op een examen zou kunnen voorkomen. Het is mogelijk, al zal dat maar in beperkte mate voorkomen, dat op een c.e. ook iets aan de orde komt dat niet met zo veel woorden in deze syllabus staat, maar dat naar het algemeen gevoelen daarvan in het verlengde ligt.

Een syllabus is zodoende een hulpmiddel voor degenen die anderen of zichzelf op een centraal examen voorbereiden. Een syllabus kan ook behulpzaam zijn voor de producenten van leermiddelen en voor nascholers.

De syllabus is niet van belang voor het schoolexamen. Daarvoor wordt een handreiking door de SLO geproduceerd die in deze uitgave niet is opgenomen.

In beginsel worden syllabi per examenjaar vastgesteld. Deze syllabus geldt voor het centraal examen van 2008 en 2009. Voor het centraal examen zijn de wijzigingen in de examenjaren 2008 en 2009 gering. De belangrijkste verandering na 1 augustus 2007 is dat de school veel meer vrijheid heeft in de inrichting en toetsing van het schoolexamen.

Een syllabus kan worden aangepast, bij voorbeeld als een in de syllabus beschreven situatie feitelijk veranderd is. De aan een centraal examen voorafgaande Septembermededeling is dan het moment waarop dergelijke veranderingen bekend worden gemaakt. Kijkt u voor alle zekerheid jaarlijks in september in Examenblad.nl (ook bekend als www.eindexamen.nl).

De syllabus is ontworpen door een commissie ad-hoc van de CEVO en in hoofdzaak geschreven door medewerkers van SLO en Cito.

Een eerder concept van de syllabus is in april 2006 ter inzage geplaatst op www.cevo.nl. Op grond van de ontvangen reacties en adviezen is de tekst vastgesteld, die u hierbij aantreft.

Voor opmerkingen over deze tekst houdt de CEVO zich steeds aanbevolen. U kunt die zenden aan info@cevo.nl of aan CEVO, postbus 8128, 3503 RC Utrecht.

De voorzitter van de CEVO,
drs. H.W.Laan

1. Verdeling examinering CE/SE

Tabel:

Verdeling van de examenstof muziek GT over centraal examen en schoolexamen

Exameneenheden		GT	CE	moet op SE	mag op SE
MU/K/1	Oriëntatie op leren en werken	X		GT	
MU/K/2	Basisvaardigheden	X		GT	
MU/K/3	Leervaardigheden in het vak muziek	X	GT	GT	
MU/K/4	Musiceren: zingen en spelen	X		GT	
MU/K/5	Vormgeven: improviseren/componeren	X		GT	
MU/K/6	Presenteren	X		GT	
MU/K/7	Beluisteren	X	GT		GT
MU/K/8	Muziek en maatschappij	X	GT		GT
MU/K/9	Muziek en andere kunsten	X	GT		GT
MU/V/1	Eindopdracht	X		GT	
MU/V/2	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	X		GT	
MU/V/3	Vaardigheden in samenhang	X	GT		GT

2. Specificatie van de globale eindtermen voor het CE

MU/K/3	<p>Leervaardigheden in het vak muziek</p> <p>De kandidaat beheerst een aantal vaardigheden, zoals het toepassen van muzikale begrippen, die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen.</p>
---------------	--

Toelichting

In het centraal schriftelijk examen muziek kunnen de begrippen in onderstaande lijst voorkomen. De begrippen met een * worden in het CSE niet actief bevraagd. Dat wil zeggen dat de betreffende begrippen in de examentekst kunnen voorkomen (herkennen), maar niet als antwoord worden gevraagd (herkennen en benoemen).

Zie voor de beschrijving van de betekenis van de populaire begrippen bijvoorbeeld:

Plas, Jan van der en Schepers, Mike (2003), Popmuziek. Ruim 1000 begrippen van A tot Z. Utrecht: Het Spectrum.

ritme	toonduur	notenwaarden: hele t/m zestiende noot rusten: hele t/m zestiende rust verlenging van de noot met een punt achter de noot achtsten triool (drie achtste noten)
maat	fill ostinato swing syncope verbindingsboog opmaat beat en afterbeat tweedelige maatsoort driedelige maatsoort afwisselend twee- en driedelige maatsoort	2/4, 4/4, 6/8 3/4, 3/8
tempo	tempo-aanduidingen klassiek tempo-aanduidingen pop accelerando ritenuto	adagio andante allegro slow medium fast
toonhoogte melodie	globaal toonhoogteverloop G-sleutel kruis / mol / herstellingsteken motief ostinato riff sample thema	met maximaal drie voortekens
dynamiek	voor- en nazin aanduidingen klassiek	fortissimo ff, forte f, mezzo-forte mf, piano p, pianissimo pp crescendo < decrescendo > fade in/ fade out
samenklank	aanduidingen pop tweeklank akkoord* parallele beweging tegenbeweging tegenstem/ tegenmelodie unisono/ homofoon/ polyfoon	

	eenstemmig tweestemmig meerstemmig twee/ driestemmigheid meerstemmigheid	
articulatie	gebonden/ legato	
	kort/ staccato	
vormprincipes	contrast	
	herhaling	
	variatie	
	ontwikkeling	
vorm/structuur	(akkoorden)schema*	
	bluesschema*	
	vormschema	letterschema zo nodig met accenten
	couplet/ verse	
	refrein/ chorus	
	imitatie	
	inleiding/ voorspel	
	intro	
	tussenspel	
	break	
	bridge	
	naspel	
klankkleur	ensembles stem	vrouwenkoor mannenkoor gemengd koor achtergrondkoor/ backing vocals hoge/ midden/ lage stemmen sopraan/ alt/ tenor/ bas zoals ruw, nasaal, met gebruik van glijtonen, spreken human beatbox* rappen
	stemsoorten	blaasorkest (HAFa, brass) jazzcombo rockgroep/ popgroep strijkorkest symfonieorkest strijk/ tokkel/ blaas/ toets/ slag
	stemgebruik	
	ensembles instrument	viool altviool cello contrabas akoestische gitaar basgitaar elektrische gitaar harp slaggitaar sologitaar (leadgitaar)
	instrumentengroepen naar speelwijze	fluiten
	strijkinstrumenten	rietblazers (enkel/ dubbel riet) koper/ brass blokfluit (dwars)fluit klarinet
	tokkelinstrumenten	saxofoon
	blaasinstrumenten	
	blaasinstrumenten fluiten	
	blaasinstrumenten rietblazers enkel riet	

	blaasinstrumenten rietblazers dubbel riet	hobo
	blaasinstrumenten 'hoorn'-mondstuk koper/ brass	fagot hoorn
	toetsinstrumenten	trombone tuba trompet accordeon klavecimbel orgel piano synthesizer/ keyboard
	slaginstrumenten slaginstrumenten geslagen/ geschud	geslagen/ geschud beatring
		bekken buis klokken castagnetten conga djembé gong grote trom kleine trom/ snaartrom klokkenspel pauken tamboerijn triangel vibrafoon woodblock xylofoon
	percussie (drumstel/ drums)	bassdrum, snaredrum, tomtom, hi-hat, crash-bekken, ride-bekken kick (bassdrum) gesloten en open hi-hat handclaps latin percussion
	instrumentgroepen	akoestische/ semi-akoestische/ elektronische instrumenten unplugged*
	instrumenten	benoemen in termen van resonansbron speelwijze
speelwijze en effecten	aanslaan tokkelen wrijven legato staccato pizzicato (na)galm/ reverb scratchen slappen (basgitaar) slide vervorming/ distortion wahwah	

algemene
begrippen*

accent

afsluiting

afwisseling

ballad

baslijn

begeleiding

bezetting

canon

cover

effect

geluidsdragers

regelmatig/ onregelmatig

overgang

playbacken

remix

sample

song

solo

soundtrack

spanning/ ontspanning

(video)clip

verbinding

versiering

vraag - antwoord

zoals mp3, minidisc, dvd, cd

MU/K/7	<p>Beluisteren</p> <p>De kandidaat kan</p> <ul style="list-style-type: none"> - de notatie van ritmische en melodische fragmenten volgen - muzikale begrippen herkennen, benoemen en/of noteren
---------------	--

Toelichting

- *Ritmisch fragment*: bestaat uit alleen een ritme (zie voor toonduur de begrippenlijst)
- *Melodisch fragment*: bestaat uit ritme en melodie
  - melodie: G-sleutel met maximaal drie voortekens
- *(Muziek)notatie*: grafische notatie en traditionele notatie (zie voor de specificatie bij ritme, toonhoogte, melodie en maat in de begrippenlijst)
- *Muzikale begrippen* (zie de begrippenlijst)
- *Noteren*: aanvullen, ordenen, wijzigen van grafische notatietekens en/of woorden/letters

MU/K/8	<p>Muziek en maatschappij</p> <p>De kandidaat kan</p> <ul style="list-style-type: none"> - muziek in verband brengen met betekenissen en functies ervan - de eigen muzikale beleving verwoorden en bij het bepalen van een eigen standpunt de meningen van anderen betrekken - in de argumentatie voor het standpunt verwijzen naar muzikale aspecten en/ of functies en betekenissen van muziek
---------------	--

Toelichting

Het betreft muziek uit een musiceerprogramma en beluisterde muziek.

In het CSE gaat het alleen over *beluisterde muziek* oftewel muziek die tijdens het examen wordt aangeboden.

In het CSE moeten kandidaten muziek in verband brengen met *betekenissen* van muziek in relatie tot muzikale aspecten. Het gaat dan niet om subjectieve/associatieve betekenissen.

In veel gevallen heeft muziek *betekenis* omdat muziek gekoppeld is aan tekst (vocale muziek). Bijvoorbeeld melodie en ritme kunnen een neutrale drager zijn van de tekst, maar kunnen ook sfeer, stemming, emoties van een tekst onderstrepen/ versterken of omgekeerd een andere sfeer hebben dan de tekst. Een en ander is sterk afhankelijk van de muziekstijl.

Hetzelfde onderscheid kan gemaakt worden voor de instrumentale begeleiding van vocale muziek. In de ene muziekstijl zal de begeleiding vooral neutraal zijn in de andere muziekstijl zal het streven zijn de inhoud van de tekst te versterken.

Voor instrumentale muziek kan een onderscheid gemaakt worden tussen muziek met en zonder verwijzing naar een buitenmuzikale betekenis. Tussen het ene en het andere uiterste zijn vele varianten mogelijk.

Filmmuziek, de muziek bij een dansvoorstelling, muziek in een toneelvoorstelling: er zal op een of andere manier een verband zijn tussen de inhoud van de film/ voorstelling en de muziek.

Instrumentale muziek heeft vaak een titel die verwijst naar een buitenmuzikaal gegeven. Dit is in het bijzonder het geval bij 19de eeuwse (en latere) programmamuziek. In min of meerdere mate zal er sprake zijn van een illustratie met muzikale middelen van dat buitenmuzikale gegeven.

Tempo-aanduidingen in met name de klassieke muziek geven niet alleen aan hoe snel/langzaam een stuk gespeeld moet worden, maar geven ook een aanduiding van de stemming van het stuk.

Muziek is een spel met klank en stilte en soms is de enige betekenis te vinden in het spel met de muzikale middelen.

In het CSE moeten kandidaten muziek ook in verband brengen met *functies* van muziek in relatie tot muzikale aspecten.

Functies van muziek zijn onder andere:

dansmuziek, filmmuziek, achtergrondmuziek, religieuze muziek, wereldlijke muziek, muziek en arbeid, muziek en concert, muziek als handelswaar, muziek als decoratie, muziek als ontspanning, muziek als illustratie en muziek als therapie.

Er is een directe relatie tussen betekenissen en functies van muziek.

In het CSE moeten kandidaten aan de hand van muzikale kenmerken functies kunnen noemen, verklaren of met afbeeldingen of videofragmenten in verband brengen.

Muzikale kenmerken zijn bijvoorbeeld bij:

- dansmuziek: sterke ritmische accenten; duidelijke vormstructuur
- achtergrondmuziek: weinig verandering in dynamiek; een matig tempo; geen op de voorgrond dringende zangpartijen
- muziek als handelswaar (commerciële functie): meezingbaar refrein; makkelijke, herkenbare melodie

Voorbeelden van *mening van anderen* zijn:

- tekst (beeld en/ of woord)
- afbeelding

Bijvoorbeeld: recensie, inlaycard van een cd, interview.

Muzikale aspecten: zie 1e kolom van de begrippenlijst.

MU/K/9	<p>Muziek en andere kunsten</p> <p>De kandidaat kan</p> <ul style="list-style-type: none"> - binnen een muziekproductie andere kunstvormen dan muziek herkennen en de functies ervan benoemen - zich praktisch en theoretisch voorbereiden op een bezoek aan een voorstelling waarin meerdere kunstvormen aan de orde komen en verslag doen van de functies van de diverse kunstvormen in de voorstelling
---------------	--

Toelichting

Alleen de tekst achter het eerste gedachtestreepje is van toepassing op het centraal schriftelijk examen.

Aspecten van de andere kunstvormen kunnen bevroegd worden voor zover ze door kijken beantwoord kunnen worden. De te geven antwoorden zijn niet vakspecifiek. De samenhang met muziek is duidelijk aanwezig.

Andere kunstvormen dan muziek zijn (met specificaties):

beeldende kunst	architectuur
	beeldhouwkunst
	grafische vormgeving
	industriële vormgeving
	mode
	schilderkunst
dans	klassiek ballet
	moderne dans
	danstrends zoals breakdance, streetdance
drama	bijvoorbeeld toneel, soap
film	bijvoorbeeld speelfilm, documentaire, tv serie, videokunst/ audiovisuele kunst
literatuur	teksten (beeld en/ of woord)

De specificaties van de kunstvormen in de tweede kolom worden in het CSE niet actief bevroegd. De kandidaat bekijkt hoe de verschillende kunstvormen samengaan en welke functie ze in het geheel vervullen: Wat dragen de toegepaste kunstvormen bij? Hoe ondersteunen ze? Wat is het effect van de specifieke manier waarop de verschillende kunstvormen samen gebruikt worden?

Functies kunnen bijvoorbeeld zijn:

- verhalende functie
- functie ter decoratie/ verfraaiing
- functie ter ontspanning

Bijvoorbeeld:

Dans: de dans in een videoclip, waarin de dans een decoratieve functie heeft

Drama: de dramatische structuur in een musical om een verhaallijn weer te geven (verhalende functie).

Beeldende kunst: in een opera, waarin de beeldende kunst (het decor) bijvoorbeeld een decoratieve functie heeft.

Filmprojectie om de dramatische en emotionele impact te versterken.

MU/V/3	Vaardigheden in samenhang De kandidaat kan de vaardigheden uit de eindtermen van het kerndeel in samenhang toepassen.
---------------	---

Geglobaliseerd examenprogramma

2.21 muziek

		GL/TL
MU/K/1	Oriëntatie op leren en werken	
1.	De kandidaat kan zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van muziek in de maatschappij.	X
MU/K/2	Basisvaardigheden	
2.	De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken.	X
MU/K/3	Leervaardigheden in het vak muziek	CE
3.	De kandidaat kan een aantal vaardigheden toepassen, zoals het toepassen van muzikale begrippen, die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen.	X
MU/K/4	Musiceren: zingen en spelen	
4.	De kandidaat kan individueel en in samenwerking met anderen een representatief repertoire uitvoeren van één- en meerstemmige, vocale/instrumentale muziek.	X
MU/K/5	Vormgeven: improviseren/componeren	
5.	De kandidaat kan individueel en in samenwerking met anderen muziek improviseren/componeren, vanuit een (buiten)muzikaal gegeven met weloverwogen gebruik van klankeigenschappen en vormprincipes.	X
MU/K/6	Presenteren	
6.	De kandidaat kan alleen en/of in samenwerking met anderen (onderdelen van) het musiceerrepertoire presenteren.	X
MU/K/7	Beluisteren	CE
7.	De kandidaat kan: <ul style="list-style-type: none"> – de notatie van ritmische en melodische fragmenten volgen – muzikale begrippen herkennen, benoemen en/of noteren. 	X

		GL/TL
MU/K/8	Muziek en maatschappij	CE
8.	De kandidaat kan: <ul style="list-style-type: none"> – muziek in verband brengen met betekenissen en functies ervan – de eigen muzikale beleving verwoorden en bij het bepalen van een eigen standpunt de meningen van anderen betrekken – in de argumentatie voor het standpunt verwijzen naar muzikale aspecten en/of functies en betekenissen van muziek. 	X
MU/K/9	Muziek en andere kunsten	CE
9.	De kandidaat kan: <ul style="list-style-type: none"> – binnen een muziekproductie andere kunstvormen dan muziek herkennen en de functies ervan benoemen – zich praktisch en theoretisch voorbereiden op een bezoek aan een voorstelling waarin meerdere kunstvormen aan de orde komen en verslag doen van de functies van de diverse kunstvormen in de voorstelling. 	X
MU/V /1	Eindopdracht	
10.	De kandidaat kan zelfstandig: <ul style="list-style-type: none"> – een presentatie verzorgen over een onderwerp de muziek betreffend – een presentatie verzorgen van een eigen muziekwerk voor een ander publiek dan de eigen groep/klas – verslag doen van onderzoek dat hij/zij heeft verricht op het gebied van muziek in relatie tot minimaal één van de andere kunstvormen. 	X
MU/V/2	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	
11.	De kandidaat kan zelfstandig informatie verwerven, verwerken en verstrekken in het kader van het sectorwerkstuk.	X
MU/V/3	Vaardigheden in samenhang	CE
12.	De kandidaat kan de vaardigheden uit de eindtermen van het kerndeel in samenhang toepassen.	X